

МЕТОДИКА НАСТАВЕ

МАРИЈАНА ДМИТРИЋ¹

Универзитет у Новом Саду

Педагошки факултет у Сомбору

ОРИГИНАЛНИ НАУЧНИ ЧЛАНАК

UDK: 316.774:[37.091.3:811.163.41

VIBLID: 0353-7129, 29(2024)1, p.57-75

DOI 10.5937/norma29-49633

ЕФЕКТИ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ САВРЕМЕНИХ МЕДИЈА У НАСТАВИ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ²

Резиме: Овај рад има за циљ да утврди допринос медија у настави српског језика и књижевности у млађим разредима основне школе. Методолошки део истраживања представља експериментално истраживање са паралелним групама у коме се испитују ефекти употребе медија. У истраживању је коришћена дескриптивна и експериментална метода у прикупљању података, приликом обраде и интерпретације резултата истраживања. Инструменти који су коришћени у истраживању су иницијални тест знања и финални тест знања. Популацију чине ученици млађих разреда Основне школе „Петар Петровић Његош“ у Врбасу. Истраживањем смо желели испитати да ли савремени информациони медији као што су штампа, стрип, филм, компјутер и образовни софтвер, доприносе бржем, лакшем и бољем усвајању наставних садржаја у односу на традиционални приступ у настави. Анализом резултата истраживања доказали смо да је употреба медија у настави српског језика и књижевности довела до бољих резултата у односу на групу која није користила медије. Овим резултатима желимо да укажемо на значај употребе медија у систему образовања и васпитања и самим тим желимо да мотивишемо учитеље да чешће употребљавају медије у настави српског језика.

Кључне речи: медији, допринос медија, традиционална настава, штампа, стрип, филм, образовни софтвер, имплементација

¹ grmusa.m1994@gmail.com

² Рад је проистекао из мастер рада под називом „Допринос медијске културе модернизацији наставе српског језика и књижевности – од графеме до пиксела: могућности и ограничења“, који је одбрањен 29. 10. 2019. године на Педагошком факултету у Сомбору Универзитета у Новом Саду, под менторством проф. др Сање Голијанин Елез.

Уводна разматрања

Развој технике и технологије данас иде великом брзином, те су медији почели да буду присутни и у школама. Измењене су компетенције ученика и наставника и њихов однос према настави. Пратећи трендове и другачије дефинисане интелектуалне афинитете ученика, било је нужно увести иновације које подразумевају и коришћење медија.

Освртом на истраживачке пројекте у подручју наставне примене медија, долазимо до закључка да се данас медијима приступа као једном од елемената у комплексном дидактичком аранжману. Сама примена медија не може да доведе до видљивих резултата у настави, али можемо слободно рећи да се данас у дидактици и методици не поставља више питање да ли ће се примењивати нови медији у учењу и настави, већ како их користити у настави као оптимално средство за остваривање циљева и исхода образовања (Родек, 2011). Уочавамо да се вештине које се траже од особа у виртуелном свету косе са оним што производи традиционални систем образовања. Деца су у својој природној средини одрастања окружена развијеном технологијом којом се свакодневно користе, док се поласком у школу деца излажу другачијем окружењу које не може да допринесе даљем дечијем развоју – не развија вештине које захтева савремени систем. Због тога би било пожељно осавременити учионицу како би им у задовољавајућој мери приближили њихово природно окружење.

Наставницима се нуди широк спектар могућности употребе наставних средстава за учење и подучавање и на њима је задатак да увиде предности свих ових средстава и да их са вољом примењују у свом раду. Да би се остварили сви циљеви и задаци наставе српског језика и књижевности, треба се служити свим расположивим средствима јер управо ова настава обавезује наставника да својим поступцима створи од ученика личност која ће умети правилно да комуницира, да критички сагледа свет, а између осталог и доживљава, схвата и даље развија естетске и етичке вредности. Од њега се очекује да буде добар методичар и добар познавалац медија који неће заменити и одбацити традиционалне медије у настави, већ их својим креативним и стваралачким духом обогатити и проширити.

Врсте медија и њихова имплементација (примена) у наставној пракси

Посебан облик *шћампе* представљају новине и часописи. Према Јовановић и Живковић (2004), штампа се у образовно-васпитном процесу може јавити двојако, и то као наставно средство и као средство васпитно-образовног дејства који је изван контроле школе. Штампа у настави српског језика и књижевности има велики значај, али да би ефекат коришћења штампе био што бољи, наставник пре свега треба да научи ученике како да читају и користе штампу. Тај поступак се састоји од „прелиставања“ штампе, затим обраћања пажње на наслове, под-

насловe, фотографије и илустрације и слично, па се тек онда прелази на читање текста. Уколико наставник одлучи да у настави српског језика и књижевности користи штампу као главно или помоћно средство извора информација, потребно је да ученици стекну одређену навику читања, а затим је наставник дужан да своје ученике научи како да уче помоћу штампе (Јовановић и Живковић, 2004).

Иако није свакодневно доступна на киосцима с обзиром на чињеницу да се овакви листови издају бар једном месечно, штампа за децу је у последњих неколико година доживела експанзију и самим тим донела могућност да деца најмлађег узраста, предшколског, школског па и старијег узраста имају свој омиљени штампани лист. Међу њима можемо да пронађемо часописе *Мали Зека*, *Тик Так*, *Будамара*, *Мики Маус*, као и *Полиџикин забавник*, *Мали забавник*, *Школарку*, *Школараца*, *Нај*, часопис *Невен* и многе друге.

Сви часописи испуњени су мноштвом песмица, мозгалица, питалица, постера, стрипова и занимљивости и имају динамику излагања бар једном месечно, док су *Полиџикин забавник* и *Мали забавник* између осталог доступни и у електронском облику. Наведени часописи су намењени деци старијој од три године, док су *Школарка* и *Школарац* намењени ученицима од првог до четвртог разреда основне школе, а часопис *Нај* намењен је ученицима старијих разреда. Часопис *Невен* је такође вредан помена као једног од најстаријих часописа код нас и у Европи, чији је оснивач Јован Јовановић Змај.

Са дозом поучног и забавног садржаја попут прича, приповетки, ребуса, загонетки, питалица и слично, часопис је од самог настанка значајан у српској књижевности за децу, чиме је дао допринос уважавања посебног вида уметности за младе. Обједињавањем поуке и забаве, деца врло лако схватају и усвајају одређене чињенице и информације. Кроз разне илустрације и цртеже деца развијају смисао за лепо, а могу да буду и нека врста лектире за децу будући да већина дечијих листова садржи мноштво прозе и поезије за децу.

С обзиром на то да дете одмалена свет оживљава у сликама, а путем цртежа изражава свој доживљај и емоцију, визуелни медиј представља омиљени начин комуникације и сазнавања (Стојановић и др., 2017). Рано интересовање за сликовне садржаје и цртеже пружа могућност родитељима, а посебно васпитачима и учитељима, да их искористе као моћно средство у развоју детета, јер управо „цртеж као доминантни медиј у *стиприју*, уз пажљиво биране речи, може бити моћно средство васпитања и образовања деце млађег школског узраста“ (Стојановић и др., 2017, стр. 318).

Изабрани стрип мора да задовољи одређене педагошке, психолошке и естетске критеријуме. Сlike морају да буду јасне, да садрже одређену уметничку вредност, морају позитивно да утичу на формирање ученичког укуса, а целина стрипа би требало да приказује ситуацију која је примерена узрасту ученика и да буде усклађена са њиховим интересовањима. Стрип има намеру да својим текстом и сликом привуче пажњу најмлађих, да их забави и едукује. Савремено дигитално друштво даје предност визуелним медијима и тако стрип постаје све моћ-

није средство у сазнавању садржаја ликовне и литерарне уметности (Стојановић и др., 2017). Стрипови постају ефикасан метод у усвајању језика и у рецепцији књижевног дела, посебно у периоду поласка у школу када децу чека посебан задатак – усвајање вештина читања и писања. Осим савладавања читања и писања, стрип може бити ефикасно средство и код усвајања језичких правила, у настави језичке културе. Потребно је осмислити добре методичке поступке у примени овог медија, с тим да се он мора вешто уклопити у наставни час. Стрип је, дакле, медиј који се може употребити у свим типовима и свим фазама часа српског језика, притом, акценат се ставља на функционалност, а не на забаву. Истраживања су показала да боље резултате показују групе ученика које су одређене наставне јединице обрађивали читајући посебно припремљене садржаје путем стрипа у односу на ученике који су учили помоћу текста (Серић, 2012).

Филм на самом почетку можемо да означимо као аудио-визуелно дело које се наставља на стрип, личи на позориште и књижевност, на плес, сликарство и музику. Стварање филма представља једну уметност, а као што и све друге уметности имају своја изражајна средства, тако и филм поседује богату ноту помоћу које гледаоцима дочарава једну причу. Не само да представља једну уметност већ је и синтеза низа уметности – скупљајући елементе других, ствара једну нову неоткривену целину. Јовановић (2008) наводи да се захваљујући специфичној природи филмских слика и монтажног повезивања тих слика омогућује чулни доживљај физичког света те се тако тај свет преобликује у филмску причу, у свет знакова.

Образовни филм представља филмове који се користе у образовању, где спадају наставни филм, инструктивни, популарно-научни филм и научни филм. Наставни филмови су укључени у наставу у великој мери, што се реализује у складу са наставним плановима и програмима. За наставу српског језика и књижевности су од највећег значаја екранизације књижевних дела која су предвиђена планом и програмом. Филмови који се приказују имају везе са многобројним анимираним и играним филмовима који су настали на основу познатих бајки, романа и поезије. Анимирани филмови који се успешно приказују свуда у свету јесу Дизнијеви дугометражни анимирани филмови попут *Пејелује*, *Снежане и седам њајлуљака*, *Алисе у земљи чуда*, а битно је споменути и филмске адаптације књижевних дела попут *Усјавање лејоџице* и *Малој њринца*, као и *Белу Гриву*, *Том Сојера*, *Хајдуке* и слично.

С обзиром на то да савремена образовно-васпитна пракса поставља ученика у центар активности, морају се поштовати методички поступци који одговарају том захтеву. Наставник мора бити компетентан да у право време и за одговарајући час припреми филм у складу са ученичким интересовањима, интелектуалним и емоционалним способностима и могућностима. На тај начин ће се постићи да се код ученика развије филмска култура и критички однос према стварности, као и према филмским остварењима (Mihailović i dr., 2016). Филм представља корисно наставно средство јер деца кроз филм развијају емпатију, разумеју поступке и понашања главних ликова те их поистовећују са људима у

својој околини. Филм, био он анимирани или неки образовни, обилује ведрином, хумором, несвакидашњим ситуацијама, нестварним поступцима, те ученицима развија већу машту и опажање, а самим тим се остварују и постављени образовни задаци и циљеви (Mihailović i dr., 2016).

Информационе технологије представљају заједнички израз за изучавање средстава, поступака и метода за управљање, обраду, пренос и чување података и информација (Сотировић, 2004). Глобално информационо друштво не би било комплетно без ове информационо-комуникационе технологије (ИКТ) јер су оне директно везане за све аспекте друштвеног развоја, а познавање употребе ИКТ-а у савременом друштву представља један од основних елемената писмености и културе човека. Употреба рачунара у настави подразумева његово коришћење као главног или помоћног средства, а појава интернета олакшава долазак до одређених података, те омогућава проширење постојећег знања.

У мултимедијалној учионици не само да долази до подизања наставе на виши ниво већ она ставља и ученика у позицију главног актера сазнајног процеса и омогућује му да напредује индивидуалним темпом. Садржаји који се представљају ученицима морају да буду јасни, занимљиви, обогаћени примерима и илустрацијама, такође, ученицима мора да се омогући да садржаје бирају по нивоима тежине. Уз добру осмишљену припрему и прецизно испланиран садржај „настава у мултимедијалној учионици обезбеђује богату интеракцију и помаже развој комуникативних способности и стваралачког мишљења“ (Вилотијевић и Вилотијевић, 2016, стр. 182).

Чутуровић и Стакић (2016) кажу да је потребно уводити иновације како би се настава актуализирала и да је савремена образовна технологија, уз коришћење мултимедијалних система, корак ка ангажовању свих чула у процесу стицања нових сазнања. Много квалитетнија знања се стичу када се истовремено слуша, гледа и ради (Chittaro & Ranon, 2007). Управо активирање свих чула приликом мисаоне активности доводи до много трајнијих знања у односу на она знања која су стечена механичким памћењем информација.

Да има заинтересованих наставника за примену ИКТ у настави српског језика и књижевности потврђује истраживање које је спроведено 2014. године. Резултати истраживања показују да су наставници основне школе у великом броју сагласни да се све или већина наставних јединица из области књижевности могу квалитетније обрадити уз помоћ мултимедије. Истраживање је спроведено на узорку од 114 испитаника (наставника) српског језика и књижевности који су запослени у основним и средњим школама у Нишу (Божић, 2014).

Поред овог истраживања, још једно квалитетно емпиријско истраживање спроведено је 2018. године на узорку од 1724 ученика. Предмет истраживања јесте да ли примена нових наставних модела утиче на виша постигнућа ученика у настави српског језика и књижевности. Истраживање је било организовано у 5 средњих школа, где су ученици у експерименталној групи усвајали наставне садржаје применом нових наставних модела (егземпларног, индивидуализованог,

интерактивног, проблемског, програмираног, пројектног, сарадничког и хеуристичког), а у контролној групи применом традиционалног модела (углавном предавачка метода, фронтални рад). Овим истраживањем се доказује да употреба различитих метода и облика рада уз коришћење савремених наставних средстава доприноси богаћењу, а самим тим и осавремењивању наставе српског језика и књижевности (Клепић, 2018).

Највећи број радова о овој проблематици долази са поља информатике, педагогије и социологије и већина њих се односи на образовни систем у целини или на опште медијско образовање грађана (Јелић, 2014). О ефектима употребе медија у наставном предмету српски језик и књижевност можемо да пронађемо свега неколико истраживања, с тим да је већина њих усмерена на проверавање ефикасности употребе једног до два медија у настави овог предмета (Стојановић и др., 2017).

Ови радови из области српског језика, као и радови из других области, дали су нам добру основу за теоријско и емпиријско испитивање тренутне ситуације, па смо се одлучили да се предмет овог истраживања фокусира на вредности и ефекте употребе медија у настави српског језика и књижевности у првом, другом, трећем и четвртном разреду основне школе приликом обраде књижевних текстова и језичких правила.

Методички приступ проблему истраживања

Кроз ове моделе рада желимо да повећамо индивидуализацију и социјализацију у раду као и интеракцију ученика, а самим тим и да одржавамо складан однос између ових важних принципа. У сва четири модела омогућено је прилагођавање и комбиновање наставних активности током часа како би се подстакло рад ученика у складу са њиховим способностима и темпом напредовања, а уједно се протежу и заједничке активности како би се појединци ујединили и помагали се међусобно. Приказани модели часова дозвољавају различите варијације и комбинације различитих система учења, а савремена технологија омогућила је да наставно градиво прилагодимо узрасту и могућностима ученика. Визуелним, аудитивним и аудио-визуелним медијима желимо да приближимо непосредну стварност ученицима, с обзиром на то да ученици боље уче на основу речи и слика у односу на живу реч наставника као јединог извора информација, и тиме желимо да остваримо квалитетно мултимедијално учење које даје велики значај сазнајном процесу.

Током истраживања, у контролним групама сва четири разреда, наставне јединице су обрађене применом традиционалног модела, углавном фронталним обликом рада и предавачком методом.

Рад у експерименталним групама је укратко описан у наставку.

Први модел – Обрада басне *Два јарца* и *Две козе* уз примену визуелних медија (фотографије, штампе, сликовнице, стрипа) и аудио-снимка

Ученици у мотивационом делу часа путем ребуса долазе до назива наставне јединице, а затим се путем фотографија упознају са писцем. Интерпретацију басни слушају преко аудио-снимка. Наставник у току часа дели ученике у две групе у којима свака група добија одштампан стрип и подстицајна питања која ће једна група постављати другој групи. Разговор између група је осмишљен у облику интервјуа. Након тога ученици у пару глуме басне по свом избору, а затим ученици сами осмишљавају, записују и цртају другачији крај басне *Два јарца* са циљем да схвате да поступак јарчева није уродио плодом. У наставку часа уз помоћ сликовница и наставних листића додељују одређене особине јарчевима и козама. Затим, ученици се деле у три различите групе и добијају наставне листиће са питањима на три нивоа сложености како би проверили стечено знање током обраде ове две басне. На крају часа, прикупља се сав материјал који је урађен на часу и прави се једна страна часописа.

Други модел – Обрада приче *Бамби* применом стрипа, фотографије и софтвера
У мотивационом делу часа ученици помоћу аудио-снимака и загонетки долазе до назива наставне јединице, а затим се путем фотографија упознају са главним јунаком приче као и са његовим стаништем. Ученици у главном делу часа обрађују текст помоћу технике *чишћење са њредвићањем садржаја* како би се подстакла ученичка машта. Затим наставник дели ученике у четири групе (с обзиром на то да се овај текст састоји из четири целине) и путем презентације им приказује задатке. Задаци су осмишљени тако да свака група одговара на своја питања, док чланови осталих група помажу групи која одговара. Оваквом расподелом наставник има за циљ да ученици направе стрип тако што ће свака група осликавати једну целину текста како би се након спајања сва четири цртежа добила смислена логичка целина. Ученици након тога препричавају причу *Бамби* према стрипу који су заједно створили.

Трећи модел – Програмирана настава правописа
Експериментална група трећег разреда наставну јединицу *Писање речце не уз именице, глаголе и њридеве* обрађује кроз едукативну игру по принципу програмиране наставе уз помоћ компјутера. Након тога, кроз квиз знања ученици обнављају обрађено градиво. Затим, ученици индивидуално решавају задатке које добијају на наставним листићима како би проверили стечено знање на часу.

Четврти модел – Филмске адаптације романа *Мали њрини*
Дан пре обраде романа ученици одлазе у биоскоп како би погледали дугометражни анимирани цртани филм, а на часу се упознају са другим адаптацијама попут енглеског филма, кратког анимираног филма са техником стоп-анимације и мјузикла на француском језику. Након тога ученици слушају интерпретацију одломка путем аудио-записа. Након разговора о утисцима ученици се деле у четири групе и добијају наставне листиће са питањима. Свака група има одређено

време за које треба да одговори на питања и да га проследи наредној групи како би добили што више различитих одговора на ова питања, након чега следи дискусија. Пред крај часа ученици добијају наставне листиће које попуњавају индивидуално. Један од задатака јесте да ученици осмисле разговор између њих и Малог принца и да смисле питања које би поставили лисици и Малом принцу.

На основу ових примењених модела у настави и спроведеног истраживања желимо да докажемо да је савремени приступ настави бољи, ефикаснији и флексибилнији у односу на традиционалан приступ и да ученици брже и лакше усвајају наставне садржаје уколико се у наставу уведу иновације, односно медији.

Методолошки оквир

Проблем истраживања гласи: да ли савремени информациони медији као што су штампа, стрип, филм, компјутер и образовни софтвер доприносе бржем, лакшем и бољем усвајању наставних садржаја у односу на традиционални приступ у настави. У истраживању се пошло од питања колико медији имају утицаја у модернизацији наставе српског језика и књижевности у нижим разредима основношколског образовања.

Циљ истраживања је експериментално упоређивања ефеката примене медија на ефикасност усвајања, разумевања и стваралачке употребе наставних садржаја из области књижевности, правописа и граматике у односу на класичне облике наставног рада у нижим разредима основне школе.

Из циља истраживања произилазе следећи *загацци* које је потребно остварити како би се само истраживање и његови резултати могли сматрати валидним: створити сарадњу са ученицима и наставним кадром; осмислити примере наставних јединица из предмета српски језик и књижевност у првом, другом, трећем и четвртог разреду са употребом медија у реализацији садржаја из граматике, правописа и књижевности; извршити иницијално тестирање експерименталне и контролне групе од првог до четвртог разреда у циљу утврђивања досадашњих знања из српског језика и књижевности; утврдити да ли постоји статистички значајна разлика у знањима ученика контролне и експерименталне групе пре почетка експеримента; утврдити да ли постоји статистички значајна разлика у знањима ученика између контролне и експерименталне групе након увођења експерименталног фактора.

На основу предмета, циља и задатака истраживања, проистекла је *главна хипотеза*: присуство медија у настави српског језика доприноси мотивисаности, бољој перцепцији, обради и памћењу садржаја, чиме се постижу бољи резултати учења у односу на традиционални вид наставе.

У истраживању ће се применити експериментална Метода с паралелним групама и дескриптивна метода с тим да је преовлађујућа метода експериментална. Методом експеримента се жели испитати колико експериментални фактори (медији) утичу на мотивисаност, бољу перцепцију, обраду и памћење садржаја,

чиме се постижу бољи резултати учења у односу на традиционални вид наставе српског језика и књижевности.

Поред методе експеримента користиће се и дескриптивна метода код прикупљања података, обраде и њихове интерпретације.

У истраживању су коришћене технике тестирања, а инструменти Који су коришћени су: иницијални тест знања и финални тест знања. Иницијалним тестом знања жели се утврдити степен усвојености досадашњих знања ученика из српског језика и књижевности у I, II, III и IV разреду основне школе. Финалним тестом знања се жели утврдити знање ученика после спроведеног експеримента као и међусобни однос резултата између експерименталне и контролне групе.

Задаци у иницијалном и финалном тесту садрже задатке допуњавања, повезивања, упоређивања, заокруживања и питања сажетог и сложеног одговора.

Узорак овог истраживања представљају: $N = 165$ ученика од I до IV разреда Основне школе „Петар Петровић Његош“ из Врбаса (контролна и експериментална група).

У следећој табели је приказана структура ученика по разредима и групама.

Табела 1: Структура ученика по разредима и групама

	1. разред		2. разред		3. разред		4. разред		Укупно	
	Ф	П	Ф	П	Ф	П	Ф	П	Ф	П
КГ	20	48.8%	17	42.5%	23	53.5%	22	53.7%	82	49.7%
ЕГ	21	51.2%	23	57.5%	20	46.5%	19	46.3%	83	50.3%
Укупно	41	100%	40	100%	43	100%	41	100%	165	100%

Графикон 1: Структура ученика по разредима и групама

У истраживању је учествовало укупно 165 ученика. Од тога, 82 ученика је било у контролној групи, док је 83 ученика било у експерименталној групи. У контролној групи су били ученици првог (20), другог (17), трећег (23) и ученици четвртог разреда (22). У експерименталној групи су били такође ученици првог (21), другог (23), трећег (20) и четвртог разреда (19).

Анализа и интерпретација резултата истраживања

Утврђиши да ли постоји статистички значајна разлика у знањима ученика контролне и експерименталне групе пре почетка експеримента.

Табела 2: Резултати постигнути на иницијалном тесту – *t* тест

	Контролна група			Експериментална група			Т	Df	P
	М	SD	N	М	SD	N			
Први разред	43.35	2.64	20	43.05	2.51	21	.13	39	.89
Други разред	42.24	4.38	17	40.52	3.24	23	.62	38	.53
Трећи разред	44.48	4.12	23	41.75	4.74	20	.92	41	.36
Четврти разред	42.73	2.85	22	46.47	3.31	19	-1.51	39	.13

T-тест за независне узорке користили смо да бисмо испитали да ли постоји статистички значајна разлика у постигнутим резултатима на иницијалном тесту између контролне и експерименталне групе. Вредности *t*-теста нису статистички значајне на нивоу $p < .05$ ни код контролне ни код експерименталне групе и на основу тога можемо донети закључак да не постоји статистички значајна разлика у знањима ученика на иницијалном тесту и да су контролна и експериментална група уједначене по скоровима на иницијалном тесту код ученика првог, другог, трећег и четвртог разреда.

Графикон 2: Иницијални тест првог разреда

Ученици првог разреда су радили иницијални тест који садржи 13 задатака различитих питања са различитим нивоима сложености. Највећи број бодова који ученици могу остварити на тесту је 50. Ученици из првог разреда контролне и експерименталне групе остварили су скоро идентичан просечан скор, где су ученици контролне групе имали скор од $M=43,35$, док су ученици из експерименталне групе остварили просечан скор од $M=43,05$.

Графикон 3: Иницијални тест другог разреда

Ученици Другог разреда радили су иницијални тест који садржи 13 задатака са допуњавањем, повезивањем, упоређивањем, заокруживањем и питањима сажетог и сложеног одговора са различитим нивоима сложености. Највећи број бодова који ученици могу остварити на тесту је 55 бодова. Ученици из другог разреда контролне групе остварили су просечан скор од $M=42,24$, док су ученици из експерименталне групе остварили просечан скор од $M=40,52$.

Графикон 4: Иницијални тест трећег разреда

Ученици трећег разреда су радили иницијални тест који садржи 13 задатака на којем максимално могу да освоје 60 бодова. Задаци су различитих нивоа сложености са допуњавањем, повезивањем, упоређивањем, заокруживањем, и питања сажетог и сложеног одговора. Ученици из трећег разреда контролне групе остварили су просечан скор $M=44,48$, док су ученици из експерименталне групе остварили просечан скор $M=41,75$.

Графикон 5: Иницијални тест четвртог разреда

Ученици четвртог разреда на иницијалном тесту, који садржи 13 задатака, могу да освоје максимално 60 бодова. Задаци су различитих нивоа сложености са допуњавањем, повезивањем, упоређивањем, заокруживањем, и питања сажетог и сложеног одговора.

Ученици четвртог разреда контролне групе остварили су просечан скор $M=42,73$, док су ученици из експерименталне групе остварили просечан скор $M=46,47$.

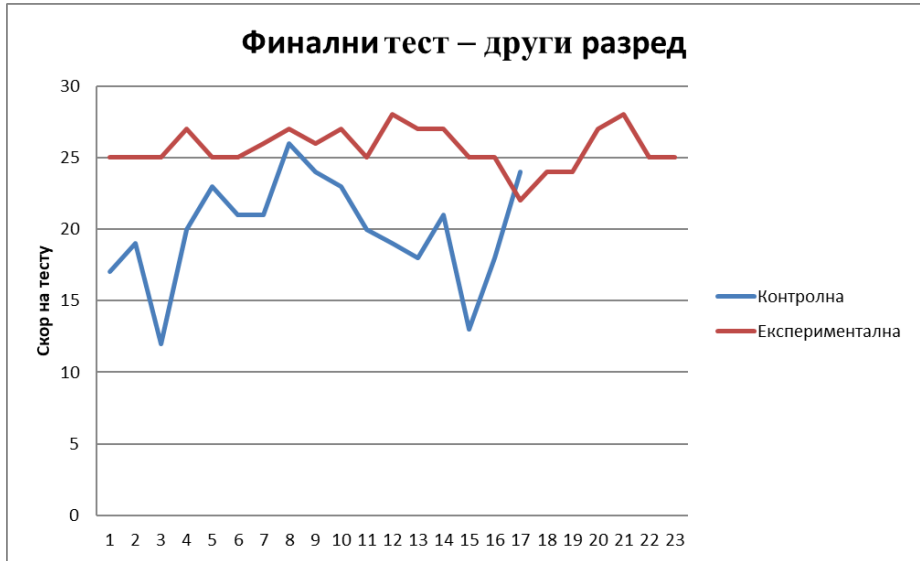
Утврђује се да ли постоји статистички значајна разлика у знањима ученика између контролне и експерименталне групе након увођења експерименталног фактора

Графикон 6: Финални тест првог разреда

Ученици из експерименталне групе су постигли просечан резултат 35,86, а контролна 30,35. Анализом тестова утврђено је да су ученици из експерименталне групе били успешнији у писању особина животиња и писању речи супротног значења. Тест садржи 16 питања, а највећи број бодова који су ученици могли да остваре на тесту је 40 бодова.

Графикон 7: Финални тест другог разреда

У другом разреду експериментална група је постигла просечан скор 25,65, док је контролна група постигла 19,94. Тест садржи 17 питања, а највише бодова који ученици могу да освоје на тесту јесте 30 бодова. Ученици у експерименталној групи су показали боље познавање приче, ликова и њене фабуле. Готово сви ученици у експерименталној групи су препознали да је стрип медиј који на кратак и сликовит начин представља догађаје. Ово питање није постављено контролној групи с обзиром на то да су градиво обрадили на традиционални начин.

Графикон 8: Финални тест трећег разреда

У трећем разреду, ученици експерименталне групе су постигли бољи резултат од контролне групе. Експериментална група је постигла просечан скор 45,2, док је контролна група постигла просечан скор 34,96. Ученици су на завршном тесту имали 14 питања, а на њему су могли да освоје 50 бодова. Задаци су различитих нивоа сложености са допуњавањем, повезивањем, упоређивањем, заокруживањем, и питања сажетог и сложеног одговора. Анализом тестова утврђено је да су ученици из експерименталне групе били успешнији у писању речце *не*.

Графикон 9: Финални тест четвртог разреда

Ученици експерименталне групе четвртог разреда су постигли просечан резултат 26,32, док су ученици контролне групе постигли 22. Скор који су ученици могли да остваре на тесту јесте 30. Тест садржи 17 задатака.

Анализом тестова обе групе уочено је да су ученици експерименталне групе били много бољи у уочавању поруке романа, као и у 12. задатку, где је требало да напишу са ким се Мали принц спријатељио и значење тајне коју је лисица рекла Малом принцу, и готово сви су препознали разлику између филма и романа што није био случај код контролне групе.

Табела 3: Резултати постигнути на финалном тесту – *t* тест

	Контролна група			Експериментална група			T	Df	P
	M	SD	N	M	SD	N			
Први разред	30.35	.82	20	35.86	.79	21	-4.34	39	.00
Други разред	19.94	.43	17	25.65	.03	23	-6.75	38	.00
Трећи разред	34.96	2.24	23	45.2	2.58	20	-4.67	41	.00
Четврти разред	22	.43	22	26.32	.5	19	-4.47	39	.00

Коришћен је *t*-тест за независне узорке како бисмо упоредили резултате које су ученици контролне и експерименталне групе постигли на финалном тесту. Вредности *t*-теста су статистички значајне на нивоу $p < .01$, односно постоји статистички значајна разлика у резултатима које постиже експериментална група код сва четири разреда у односу на контролну групу. На основу резултата можемо да закључимо да је увођење експерименталног фактора имало утицај на знање ученика у експерименталној групи, те је донео већи успех ученика у односу на контролну групу која није имала овај експериментални фактор.

Дискусија и закључна разматрања

Нова наставна парадигма је оријентисана према ученику који је смештен у центар око којег круже ресурси за учење где су ученици и наставници у активном партнерском односу. Од наставника се захтева да управља наставним процесом тако да сви учесници у том процесу буду активни и да сарађују међусобно. Ученици постају ствараоци сопственог знања, самостално истражују, откривају, тумаче, критикују и уместо саме репродукције наученог, настаје продукција наученог, где се стечено знање надовезује на учење следећег. Да би се ово остварило, од учитеља се очекује да непрестано трага за новим начинима рада и да у свој рад уврсте савремену технологију која неће заменити традиционалне медије, већ

проширити могућност њихове употребе и надградње. Важно је напоменути да медији имају мноштво функција које су корисне за развој и образовање људи, потребно их је схватити и искористити на прави начин, а како би систем образовања подстицао развој особе која ће имати компетенције да мења и усавршава свет, потребно је да се створе услови помоћу којих ће се то и постићи. Неопходно је да постоји адекватан кадар, простор и средства којим ће се активирати сама мисаона активност ученика.

Медији данас представљају значајну подршку наставницима српског језика у реализацији наставних садржаја. Ови ресурси се могу лако мењати и допуњавати и прилагодити потребама наставе, а на наставнику је могућност да бира разноврсна корисна средства од текста, фотографија, филмова, аудио-записа, презентација, квизова па све до игрица и интерактивних софтвера. На наставницима је да увиде предност ових средстава и да их оптимистично користе у свом раду.

Технолошки развој и свакодневна употреба медија довела је до многобројних истраживања ефеката примене медија у настави чији резултати показују да је управо имплементација медија у наставни процес утицала на већу мотивацију, бољу перцепцију и активност ученика у односу на традиционалне изворе знања. Такође, позитивни резултати се виде и у обради и памћењу садржаја чиме се постижу бољи резултати у односу на традиционални вид наставе (Ilić, 2020). У прилог оправданости њихове употребе у настави иду и резултати овог истраживања који показују да су ученици који су имали могућност да осете начин обраде наставне јединице применом разних медија показали боље резултате на финалном тесту у односу на ученике који су исту наставну јединицу обрађивали традиционалном методом. Значајан податак је да су ученици трећег разреда експерименталне групе постигли највећу разлику у скору на финалном тестом бележећи просечан скор од 45,2 у односу на контролну групу која је постигла просечан скор 34,96 чиме закључујемо да је употреба рачунара у настави донела видљиве резултате. Сличан резултат је и у осталим разредима где се бележи завидно бољи резултат у експерименталним групама у односу на контролне групе.

Можемо закључити да је у дигиталном добу неизбежно да се медији и медијска култура употребљавају у школама и у настави српског језика јер ученици бивају мотивисанији и креативнији за рад, брже и лакше усвајају наставни садржај, више се ангажују у настави, боље памте информације, напредују у складу са сопственим способностима и могућностима. Оваква настава је приближнија њиховој свакодневници и на тај начин је ученицима занимљивије и непосредније савремено презентовање градива у односу на традиционалан вид наставе. Школе и учитељи би требало да имају тенденцију за осавремењивање учионица новим медијским средствима, јер овакви резултати и жеље ученика не би требало да се занемаре.

Литература

- Божић, С. (2014). *Интернет и мултимедија као средства у настави књижевности* [Докторска дисертација, Филозофски факултет Универзитета у Нишу]. Национални репозиторијум дисертација у Србији. https://nardus.mpn.gov.rs/handle/123456789/4673?locale-attribute=sr_RS
- Вилотијевић, М. и Вилотијевић, Н. (2016). *Модели развијајуће наставе*. Ниш: Свен.
- Јелић, В. (2014). *Наставна средства у савременој настави*. Чачак: Факултет техничких наука.
- Јовановић, С. и Живковић, Љ. (2004). *Употреба шитање у настави географије*. Београд: Српско географско друштво.
- Клепић, С. (2018). *Нови модели у настави српског језика и књижевности*. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Сотировић, В. (2004). *Информатичке технологије*. Зрењанин: Технички факултет „Михајло Пупин“.
- Стојановић, Б., Мишић, Д. и Цветановић, З. (2017). Стрип у настави српског језика и књижевности у млађим разредима основне школе – методичке могућности. *Зборник радова Филозофског факултета, XLVII(2)*, 317-336. doi: <https://doi.org/10.5937/zrffp47-13518>
- Чутуровић, М. и Стакић, М. (2016). Примена савремених техничких средстава у настави српског језика и књижевности на примеру басне у млађим разредима основне школе. *Зборник радова Училијског факултета Призрен-Лейосавић, (10)*, 49-58.
- Плић, С. (2020). *Употреба информационих технологија у настави – ставови и мишљења наставника и ученика* [Докторска дисертација, Природно-математички факултет Универзитета у Новом Саду]. Национални репозиторијум дисертација у Србији. <https://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/id/68509/Disertacija.pdf>
- Јовановић, Ј. (2008). *Увод у филмску уметност, увод у филмско мишљење*. Лjubljana: Umco, d.d.
- Михаиловић, В., Ћутуровић, К. и Дромнјаковић, С. (2016). Употреба дигиталних филмова у настави. У *Техника и информатика у образовању*. 6. међународна конференција, 28-29. мај 2016. Чачак: Факултет техничких наука.
- Родек, С. (2011). Нови медији и нова култура учења. *Напредак, 152(1)*, 9-28. <https://hrcak.srce.hr/82749>
- Серић, Н. (2012). Перцепција наставе уз примјену стрипа у односу на класичну наставу из предмета Филозофија са логиком. *Сарајевски журнал за друштвена питања, (1)*, 9-22.
- Chittaro, L., & Ranon, R. (2007). Web3D technologies in learning, education and training: Motivations, issues, opportunities. *Computers & Education, 49(1)*, 3-18.

THE EFFECTS OF THE IMPLEMENTATION OF MODERN MEDIA IN THE TEACHING OF SERBIAN LANGUAGE AND LITERATURE

Summary: This paper aims to determine the contribution of the media in the teaching of Serbian language and literature in the younger grades of elementary school. The methodological part of the research is experimental research with parallel groups in which the effects of media use are examined. In the research, a descriptive and experimental method was used in the collection of data, during the processing and interpretation of the research results. The instruments used in the research are the initial knowledge test and the final knowledge test. The population consists of students of younger grades of "Petar Petrović Njegoš" Primary School in Vrbas. Through research, we wanted to examine whether modern information media such as print, comics, film, computer and educational software contribute to a faster, easier and better acquisition of teaching content compared to the traditional approach in teaching. By analyzing the results of the research, we proved that the use of media in the teaching of Serbian language and literature led to better results compared to the group that did not use media. With these results, we want to point out the importance of the use of media in the system of education and upbringing, and therefore we want to motivate teachers to use media more often in the teaching of the Serbian language.

Keywords: media, media contribution, traditional teaching, print, comics, film, educational software, implementation

